

ENUNȚAREA POETICĂ. DISCURSUL RAPORTAT ÎN POEZIA OPTZECISTĂ*

EMILIA PARPAL
Universitatea din Craiova

1. Introducere

Interdiscursivitatea este un aspect pregnant și caracteristic enunțării poetice postmoderne. Repoziționarea poeziei pe harta dialogizării¹ discursului, relevarea originalității strategiilor enunțative practicate de optzeciști și consecințele lor asupra ontologiei textului și asupra relațiilor pragmatice cu cititorul constituie obiectivele acestei cercetări. Problema enunțării dialogice nu va fi izolat de construcția referentului; contextul sociocultural al anilor '80, coincident cu debutul postmodernismului în România, poartă pecetea presiunii regimului totalitar, fapt ce a favorizat fronda și rezistența subversivă (cf. parabola, textualismul).

Eclectic și flexibil, metodologia este dependentă de obiectul cercetat, cadrul general fiind constituit de teoriile enunțării, de poetică și de analiza discursului. Pe lângă Bahtin și Benveniste, sunt utile lucrările recente care articulează lingvistica și literatura: Authier-Revuz (1984), proiectul scandinav ScaPoLine (2004), Cappelen, Lepore (2007), Depeveen (1993), Frow (1990), Maingueneau (2005), Monte (2007), Sell (2000) etc.

Corpusul se remarcă prin amplitudine, prin noutate și prin diversitate: optzeciștii au tematizat problemele enunțării, au reconfigurat subiectul, au denunțat convențiile literare și au dramatizat discursul, mimând tehnici ale oralității. Prezența marilor subiective ale enunțării a constituit principalul criteriu de selecție a textelor. Prezente atât la nivel macro-, cât și la nivel microtextual, aceste marci permit locutorului să marcheze sursa enunțativă – „centrul deictic” – cu afectivitatea și evaluările sale, să reprezinte idiolectal referentul, să partajeze cu alocutorul situația de enunțare, să hibridizeze discursul. Absența lor semnalează „subiectivitatea reziduală” a textelor cu enunțare estompată². Am observat că în același volum ori chiar în același text enunțurile cu ambreiaj enunțativ bogat dialoghează cu cele în care viziunea obiectivă a lumii deghizează subiectul producător. În acest joc al contrapunctului, descrierea este o alternativă la reprezentarea subiectivă (cf. Roman, Vinișnic).

* Această cercetare este finanțată prin grantul CNCSIS *Postmodernismul poetic românesc. O perspectivă semio-pragmatică și cognitivă*, contract nr. 75/19-01-2009, coordonator: prof. dr. Emilia Parpal Afana.

¹ „Dialogisation”, conceptul lui Alain Rabatel (2006), articulează cele două idei ale lui Mihail Bahtin referitoare la eterogenitatea enunțativă, percepută din perspectivă translingvistică („dialogism”) și antropologică („polifonie”).

² Contextul nemarcat este constituit de texte construite prin „effacement énonciatif” (Monte 2007); cf. engl. „enunciative fading out”.

2. Este poezia un gen monofonic?

Teza pe care o contraargumentează acest articol a fost expusă de Mihail Bahtin în capitolul *Discurs poetic și discurs românesc* din *Probleme de literatură și estetică* (1982). Premisa teoreticianului rus este că „Mediul autentic al enunțului, în care el trebuie să se formeze, este plurilingvismul dialogizat” (1982: 126), întrucât discursul se naște „într-o interacțiune dialogică” cu enunțurile străine (*Ibidem*: 134). „Dialogizarea interioară” a discursului, obiect al unei stilistici sociologice, este adecvată genului românesc; în timp ce romanul polifonic (al lui Dostoievski) face din acest procedeu un element esențial al stilului prozaic, majoritatea genurilor poetice nu-l utilizează artistic. În opinia sa, structurile poetice sunt esențial expresive și monologice:

„În genurile poetice, în sens restrâns, dialogizarea firească a discursului nu este utilizată din punct de vedere artistic, discursul își este singur și suficient și nu presupune, în afara cadrului său, enunțurile străine. Stilul poetic este izolat, în mod convențional, de orice interacțiune cu discursul străin” (1982: 140); „Ideea pluralității universurilor lingvistice este organic inaccessibil stilului poetic” (*Ibidem*: 141).

De vreme ce discutăm limbajul în termenii dialogismului și ai polifoniei, excluderea poeziei constituie o contradicție. Antiteza poezie vs. roman este motivată de: (a) unitatea utopică a genurilor poetice, care a generat ideea unui limbaj „special, unitar și unic al poeziei”, un „limbaj al zeilor” (*Ibidem*: 143) și de (b) natura poeziei (clasice, moderne), la care Bahtin a avut acces în prima jumătate a secolului XX. Poeticianul a admis, ca excepție, plurilingvismul (sau „heteroglossia”) speciilor inferioare – satira, comedia – și a luat distanță de starea utopică a poeziei.

Teza lui Bahtin referitoare la monofonia discursului poetic ar putea fi nuanțată, considerăm Laurent Jany (2003), cu cel puțin trei argumente:

(a) poetica inspirației; de la începuturile poeziei lirice, a pretins că vocea poetică nu-i decât o alienare a subiectivității prin care acționează o entitate transcendentă (zeul, muza, Dumnezeu);

(b) dedublarea vocii poetice; stilul autoironic (al lui Laforgue, de pildă) traduce discordanțele interne dintre lirism și sarcasm;

(c) impuritatea genurilor; începând cu secolul XX poemul a absorbit epicul și dramaticul.

Teoria textului și lingvistica enunțurilor au rafinat conceptele și au confirmat importanța rupturii epistemologice și valorile de M. Bahtin. Cu toate că poeticile postmoderne au tematizat pluralismul punctelor de vedere, au reconfigurat subiectul și ontologia textului, studiile postbahtiniene continu să ignore poezia. Preferința constantă pentru proză, impermeabilitatea la pragmatica enunțurilor poetice pot pare nemotivate în raport cu schimbarea de paradigmă: postmodernismul poetic a substituit discursul modern autoreferențial și autotelic cu o paradigmă comunicatională și citațională.

3. Discursul raportat (DR)

„Vocalizarea”¹ este o caracteristică a optzeci tilor „reali ti”², preocupată de conjuncția dintre text și existență³. În textele lor „conversaționale”, enunțurile dialogice pun în mișcare o pluralitate de voci care se ciocnesc sau se amestecă, de puncte de vedere care abolesc atât unitatea semnificativă a referentului, cât și mitul unicității enunțurilor poetice. Ca rezultat al comprimării stilistice a modernismului, discursul postmodern al optzeci tilor este ex-centric și zgomotos. Este autentic, în măsura în care citarea ranforsează iluzia realistă. Este manieristic și absurd, în măsura în care citarea dialogului imaginar este circulară, lipsită de progres semantic.

Semnul cel mai evident al polifoniei este discursul raportat (sau reprezentat), în diferitele lui forme: direct, indirect, real sau ficțional. După Mihail Bahtin (1982: 162), conceptul „discurs raportat” desemnează faptul că într-o enunțură sunt reprezentate simultan și diferite două enunțuri, două maniere de a vorbi, două stiluri, două limbaje și două perspective semantice și axiologice. Dialogul, consideră Bahtin, nu este dialogic, pentru că nu este o enunțură în enunțură. Definiția lui Dominique Maingueneau: „diversele moduri de reprezentare, într-o enunțură a unui alt act de enunțură” este amendată de autor cu observația că „nu se pune problema raportării unui enunț, ci a unei enunțuri, care implică o situație de enunțură proprie” (2008: 203).

Diacronic, se disting trei paradigme teoretice și o varietate de concepte:

(a) paradigma stilistică: „discurs direct legat” (Spitzer 1946), „vorbire indirectă” (Golopenția 1959), „stil indirect liber” (Manca 1972);

(b) paradigma structuralistă: „dialogism”, „discurs raportat”, „hibridizare”, „polifonie” (Bahtin 1982), „moartea autorului” (Barthes 1977);

(c) paradigma pragmatică: „enunțură”, „subiectivitate” (Benveniste 1966), „eterogenitate enunțivă”, „interdiscurs” (Authier-Revuz 1984), „dialogizare”, „punct de vedere reprezentat/asertat/povestit” (Rabatel 2006), „încorporare enunțivă”, „locutor reprezentat”, „legătură de responsabilitate” (Nolke, Flotum, Norén-ScaPoLine 2004), „reprezentarea discursului” („voicing” and „ventriloquizing”) (Lauerbach 2006), „discurs raportat ipotetic” (Myers 2000), „discurs citat”, „discurs citant” (Maingueneau 2008).

3.1. Discursul raportat direct (DRD)

Când vorbim despre DRD avem în vedere următoarele caracteristici: (a) locutorul raportează discursul altcuiva, pe strânu-l separând de al său, prezervându-i mărimea enunțivă, forma și conținutul; este o „punere în scenă”, un „simulacru” de discurs citat (Maingueneau 2008: 205–206); (b) absența subordonării: *Ion spune: vin mâine*; (c) prezența verbelor dicendi/sentiendi/existimandi ori a substitutelor gestuale, proxemice etc.; (d) prezența sau absența marilor paraverbale sau a semnelor grafice (ghilimele, două puncte, alte semne tipografice); (e) DRD are rol de autentificare a celor citate și de distanțare a enunțurilor de vorbe citate (Chiricu 2007: 241).

Poezia optzeci tilor „reali ti” agresează cititorul cu o cantitate excesivă de texte conversaționale alcătuite prin juxtapunerea a două-trei perechi de adiacenți tip „întrebare-

¹ „Voicing” (Lauerbach 2006) sau „vocalizing” (May 1999).

² Departe de a fi omogenă, poezia de grup a optzeci tilor este ambivalentă: (a) „reali ti” au optat pentru tranzitivitate, referențialitate (biografism), hiperrealism, oralitate (adresivitate, structuri conversaționale), interdiscursivitate (epicizarea sau dramatizarea discursului liric); (b) „conceptuali ti” au fost seduși de intertextualitate, metadiscurs, poezia actelor de limbaj, de posibilitățile semnului și ale codului. Pentru a evidenția izomorfismul dintre teorie și practica literară am numit această direcție „poezie semiotică” (Parpal Afana 1994).

³ „Texisten” este un termen creat de M. Cărtărescu (1999).

r spus”. Efectul poetic rezultă din transgresarea maximelor conversaționale, din strategiile informale ale oralității mimate, din redundanțele și din clișee verbale. În exemplul (1) Matei Viniec imaginează un simulacru conversațional între leu și stâpânul leului; vocile sunt prea obosite pentru a se mai contrazice sau pentru a dezvolta teme noi, răsursurile-ecou sunt mecanice, rolurile sunt interanjabile:

- (1) „Am aflat că nu prea vezi cu ochiul drept
zise leul
da, nu prea ved, zise p zitorul leului
ce nenorocire, ce nenorocire,
zise leul, și nici cu urechea dreapt
nu prea auzi, nu-iaa,
nu prea, într-adevăr, nu prea, zise p zitorul
leului
ce nenorocire, ce nenorocire,
zise leul

Dar tu, zise p zitorul leului
Ai labele paralizate, nu-iaa,
aae, aae, zise leul
ru, foarte ru, zise p zitorul leului
și nici mirosul tău și nici colții
nu mai sunt ca înainte
aae, zise leul, aae,
ce nenorocire, ce nenorocire,
zise p zitorul leului”

(Viniec, *Despre ochiul drept*, 1980: 14)

Folosirea stereotipului a verbului dicendi „zise” și permutarea replicilor configurează un referent circular, redundant. Lipsită de semnele grafice care delimitează enunțurile încorporate (linia de dialog, ghilimelele), discursul se desfășoară într-un continuum indistinct. Personificarea este strategia semantică prin care enunțatorul obiectivează enunțurile încorporate; retrăgându-se în spatele discursului citat, Viniec adoptă o poziție de „sous-énonciation” (Monte 2007), care conferă relevanță discursului citat. Un astfel de text nu definește etosul autorului, ci sugerează o viziune simbolică a realului: o lume decreșit, uniformizat, stagnant. Aluzia politică a acestui scurt poem devine transparentă grație dispozitivului formal al strategiei enunțative.

Pentru ocurența DRD în cadrul narativ, exemplul (2) oferă un alt caz de interacțiuni simetrice ipotetice. Cadrul epic încorporează interacțiuni verbale raportate direct, sub forma a trei perechi de adiacențe; enunțatorul, care joacă și rolul de locutor în text, raportează schimburi conversaționale: primele două perechi de adiacențe între „bărbatul cu pârle/baston” și Priam, ultima între el și Priam:

- (2) [...] „Eram în audiență la Priam bărbatul cu pârle
făcu un pas înainte majestate merele sunt
mult prea scumpe iar în ora aproape că
se mai găsesc minii strigă Priam sunt sigur
că minii de altfel te voi închide în turn
eu mi-am tăiat sudoarea de pe față iar bărbatul
cu baston făcu un pas înainte majestate nu mai
avem destul vopsea pentru palisadă
de acum înainte cu greu o vom putea vopsi

în fiecare zi min i strig Priam sunt din ce
 în ce mai sigur i de altfel te voi închide
 în turn eu mi-am ters sudoarea de pe ceaf
 i am făcut un pas înainte majestate în ora
 solda ii i fac de cap totul merge de-a-
 ndoaselea
 cred c povestea asta trebuie terminat cât mai
 repede
 Priam tu i aduse dou cafele îmi întinse
 un scaun p i s mai vedem
 p i s mai discut m”

(Vi niec, *Audien la regele Priam*, 1982: 58)

Comunicarea esopic este axat pe strategii negative:

- (a) absen a punctua iei omogenizeaz discursul, în ciuda rolurilor antagonice;
- (b) compromiterea dimensiunii ac ionale a vorbirii: nu fapte, ci vorbe („p i s mai vedem/p i s mai discut m”);
- (c) polite e negativ : acte de ameninare a „fe ei” interlocutorilor („min i”, „te voi închide în turn”) cauzate de decizii arbitrare i de tergiversarea disfunc iilor semnalate;
- (d) efectul comic generat de anacronism („dou cafele”) i de incongruen a stilistic (stil colocvial grefat pe stil înalt).

3.2. Discurs raportat indirect (DRI)

DRI are urm toarele caracteristici: (a) discursul citat este încorporat în discursul citant al locutorului, ilustrând posibilitatea „de a vorbi *despre* enun area celuiilalt” (Maingueneau 1982: 211); (b) î i pierde m rcile deictice ale enun rii, dar î i p streaz con inutul; (c) implic un singur locutor care asum întreaga enun are; (d) prezen a m rcilor sintactice ale subordon rii: *Ion spune c va veni mâine*.

În exemplul (3), amestecul de DRD i DRI este anticipat de construirea riguroas a scenei de enun are: cronotopul („diminea a”, „în spatele caz rmii”), protagoni tii (solda ii, sergentul), sursa enun iativ („automatul”).

- (3) [...] „Sergentul începe s introduc monede fierbin i în automat i difuzoarele url culcat la dreapta la stânga avia ie inamic automatul devine din ce în ce mai nervos dup o vreme sergentul nu mai are monezi i introduce scrisorile necitite ale solda ilor la dreapta la stânga e vreme frumoas aici strugurii s-au culcat pe la noi avia ia inamic e din ce în ce mai scump la picior arm la um r arm pentru onor înainte de a na te stânga-mprejur î i spun c bunicul s-a dus pe loc repaos care s n tate v-o doresc

i
vou ”

(Vi niec, *Despre corespondența a soldaților*, 1980: 18-19)

În a doua parte a poemului sunt intercalate două registre stilistice opuse:

(1) c o m e n z i m i l i t a r e – fragmente de discurs instituționalizat, imperativ, constând în directive raportate direct („difuzoarele urlă culcat la dreapta/la stânga”);

(2) s t i l u l e p i s t o l a r („scrisorile necitite ale soldaților”) – fragmente de discurs afectiv, evocativ, spontan, raportate direct („e vreme frumoasă aici strugurii s-au”) și indirect („îți spun/că bunicul s-a dus”).

Alternarea și ciocnirea suprarrealistă a vocilor în automat sugerează confuzia, mutilarea, scleroza existențială în spațiul totalitar.

3.3. Polifonia parodică

După exemplul lui Eugen Ionescu, Alexandru Mușina a prelucrat „realul” în clișeele limbii de lemn din manualele de învățat limbii străine. Scena enunțării, precizată în paratext (titlul grupajului, *Lecțiile deschise ale profesorului de limba franceză A.M.*; titlul textului, *Lecția așezată. În clasă*), este delimitată metonimic, prin secvențe plasate la începutul și la sfârșitul textului („catalogul”, „instrumentul indispensabil alb-galbui”):

- (4) [...] „nobilă misiune
plutește ca o aureolă pe fruntea tot mai înaltă bonjour mes élèves
bonjour camarade professeur ia te uită iar nu au cret
stai cuminte și jap instrument indispensabil alb-galbui deschide
cartea la pagina 13 jap ha ha cum mi iubesc
instrucțiile și educă zicea grasul la terorizant jap
cam demagog dar avea jap dreptate pedagogia avem
o datorie de onoare tourner
a întoarce a învăța jap a se învăța dragul meu pune mâna pe carte
și nu te rânji la mine jap ha ha nu scrie în frunte
cum se citește ai stai jos bine trei jap au revoir mes élèves
au revoir camarade professeur uaeiiii ce entuziați
sunt tinerii tăia că energie blăciul sun
cristalin pe betonul proaspăt spălat precis
iar nu au adus tăia de sus banii birocrății
nu țiu ce-i munca proști domnule proștiproștiproști
trântesc catalogul las să cadă
instrumentul indispensabil alb-galbui în gura țirb și neagră
a servitei diplomat 314 la munte și la mare în orice-mprejurare”

(Mușina, *Lecția așezată. În clasă*, 2003: 42)

Enunțul polifonic aduce în scenă trei entități: locutorul – ca voce performativă, citant și (auto)evaluativ; alocutorul – ca voce colectivă („elevii”) și un terț – persoana a III-a sau nonpersoana („grasul la terorizant”). Discursul auctorial mediază conexiunile interdiscursive corespunzătoare:

(a) DRD și code-switching în dialogul dintre profesor și elevi. Actele ilocutionare exercitice (Austin)/directive (Searle) enfatizează comunicarea asimetrică: „stai cuminte”, „deschide i/cartea la pagina 13”, „dragul meu pune mâna pe carte/ și nu te rânji la mine jap ha ha nu scrie în frunte/cum se citește ai stai jos bine trei”. Comportamentivele (Austin) funcționează ca indici ai lecțiilor de franceză și ai schimbului conversațional: „bonjour mes élèves/bonjour

camarade professeur”; „au revoir mes élèves/au revoir camarade professeur”. Discursul raportat d o imagine minimalist a unui discurs didactic simulat, încrimentat în stereotipuri de rol i de limbaj.

(b) Fragmente de discurs mediatic. Ca structuri prediscursive, ele sunt plasate strategic, la extremit ile textului („artizanatul local/export în japonia sau germania”; „a servietei diplomat 314 la munte sau la mare în orice-mprejurare”);

(c) Frânturi din discursul ideologic al „grasului terorizant”: „instruc ie i educa ie”, „pedagogia avem/o datorie de onoare”;

O dimensiune important a scenografiei enun iative este autoimaginea emi torului, adic „ethos-ul parodic/ironic” (Popescu 2006: 129–130) încrcat cu putere argumentativ i reprezentativ . Mrcile intradiscursive ale subiectivit ii orienteaz cititorul spre autor ca actor i ca „centru deictic” al enun ului, responsabil de punctul de vedere deziluzionat. Luând în considerare identitatea dintre locutor „ca persoan în lume”¹ i locutor ca persoan care emerge din discurs, constat m interesul lui Mu ina pentru dialogul dintre vocea interioar i vocile exterioare. Re inem, din aceast reprezentare parodic :

(a) monologul interior (auto)ironic: „nu-i nimic/aceasta-i sarcina mea”, „nabila misiune/plute te ca o aureol pe fruntea tot mai înalt ”, „ia te uit iar nu au cret ”, „ha ha cum m iubesc”, „ce entuzia ti/sunt tinerii tia cât energie”, „blachiul sun /cristalin pe betonul proasp t sp lat precis/iar nu au adus tia de sus banii birocrati/nu tiu ce-i munca pro ti domnule pro tipro tipro ti”. Prin eliminarea punctua iei sunt puse în raporturi de contiguitate solicit rile divergente presupuse de exercitarea func iei (de profesor), a a cum se actualizeaz ele în realitate i în fluxul memoriei.

(b) adjective evaluative i antifrastice: „instrument *multilateral*”, „p rin i *minuna i*”, „*nabila* misiune”, „*fruntea tot mai înalt* ”, „instrument *indispensabil*”, grasul la *terorizant... cam demagog*”, „*datorie de onoare*”, „*ce entuzia ti sunt tinerii tia*”, „*pro ti domnule pro tipro tipro ti*” (s.n).

(c) contrapunctul introdus în vorbirea direct i indirect de interjec ie („uaeiiii”) i de onomatopee („jap”, repetat de apte ori).

(d) conectorul de orientare argumentativ „*dar avea dreptate*”.

(e) referin a autonimic („*turner/a întoarce a învârti a se învârti*”, „*ai*”),

(f) corporalitatea i gestualitatea, ca indici ai locutorului: „ce sigur sun blachiul/pe betonul proasp t sp lat”; „trântesc catalogul las s cad /instrumentul indispensabil alb-g lbui în gura tirb i neagr /a servietei diplomat”.

(g) op iunea pentru reprezentarea metonimic , fragmentat a referentului.

Dac *Lec ia* lui Mu ina discrediteaz ritualul didactic sclerozat, ea afirm ludic palimpsestul vocilor încorporate haotic în con tiina profesorului-raportor. „Fracturarea vocilor” (Diepeveen 1993) i pluriperspectivismul metaforizeaz natura polemic i autoironic a acestui text parodic.

4. Concluzii

Se constat , la nivel teoretic, centralitatea i actualitatea teoriei lui Bahtin, rafinarea ei prin concepte pragmatice i extensia la macrostructurile discursului literar, de preferin narativ. Practic, discursul poetic i-a conservat, cu rare excep ii, statutul marginal. De aceea, un

¹ D. Maingueneau (1982: 167) a precizat c locutorul care enun este simultan: (1) subiect vorbitor/prezen în lume; (2) emi tor/locutor, centru deictic al enun rii i (3) emi tor/autor, responsabil de actele ilocutionare care impun rela ia dintre interlocutori.

obiectiv al acestui articol l-a constituit contraargumentarea ideii c poezia, spre deosebire de proz , este un discurs monofonic.

Poezia româneasc postmodern , promo ia '80 îndeosebi, *este dialogic i polifonic* într-un mod specific. Aspectul conversa ional i raportarea discursului, al turi de abuzul de intertextualitate sunt tr s turi interdiscursive evidente. Prin „vocalizarea” poeziei, optzeci tii au adus pe scena enun rii o pluralitate de voci (inclusiv a autorului) asumând atitudini i puncte de vedere. În discursul raportat direct (DRD) locutorul raporteaz discursul altcuiva p strându-l separat de al s u, conservându-i m rcile enun iative, forma i con inutul. Discursul raportat indirect (DRI) pierde m rcile deictice ale enun rii, verbele dicendi/sentiendi/existimandi, dar î i prezerv con inutul.

Reprezentarea unei enun ri str ine în enun area locutorului m re te iluzia autenticit ii i minimizeaz responsabilitatea autorului pentru sensul/sensurile subversive. În exemplele (1), (2) i (3) Matei Vi niec imagineaz simulacre conversa ionale cu sens aluziv: amestecul de voci i de stiluri, personificarea, estomparea enun iatorului sunt strategii retorice care conoteaz confuzia, stereotipizarea, mutilarea existen ei în spa iul totalitar. „Plurilingvismul” parodic al lec iei lui A. Mu ina exploateaz ludic conexiunile interdiscursive: discurs raportat, schimbare de cod, citarea unor fragmente de discurs didactic, ideologic i mediatic. M rcile intradiscursive ale subiectivit ii configureaz etosul auctorial, cu accent pe monologul interior (auto)ironic i pe stilistica reprezent rii „realului”. În poezia subversiv a optzeci tilor, ironizarea comportamentelor totalitare i a cli eiz rii constituie o conota ie obligatorie.

Pentru c ontologia textului a fost modificat , decodarea competent a poeziei postmoderne implic recursul la alte instrumente teoretice: pragmatica, semiotica.

SURSE

Mu ina, Alexandru, 2003, *Poeme alese. 1975-2000*, Bra ov, Editura Aula.
Vi niec, Matei, 1980, *La noapte va ninge*, Bucure ti, Editura Albatros.
Idem, 1982, *Ora ul cu un singur locuitor*, Bucure ti, Editura Albatros.

BIBLIOGRAFIE

Allen, Graham, 2000, *Intertextuality*, London and New York, Routledge.
Authier-Revuz, Jacqueline, 1984, „Hétérogénéité(s) énonciative(s)”, *Langages*, Volume 19, p. 98–111.
Bahtin, Mihail, 1982, *Probleme de literatur i estetic* , traducere de Nicolae Iliescu, Bucure ti, Editura Univers.
Bakhtin, M. M., 1981, *The Dialogic Imagination: Four Essays*, Trans. Caryl Emerson and Michael Holquist, Michael Holquist, Austin, Texas, University of Texas Press.
Benveniste, Émile, [1966] 2005, *Probleme de lingvistic general* , vol. I, II, traducere de Lucia Magdalena Dumitru, Bucure ti, Teora.
Cappelen, Herman, Ernest Lepore, 2007, *Language Turned on Itself. The Semantics and Pragmatics of Metalinguistic Discourse*, Oxford, Oxford University Press.
C rt rescu, Mircea, 1999, *Postmodernismul românesc*, Bucure ti, Humanitas.
Chiricu, Iuliana, 2007, „Aspecte ale discursului raportat în *IVLRA*”, în Ionescu-Rux ndoiu (coord.) 2007.
Diepeveen, Leonard, 1993, *Changing Voices: The Modern Quoting Poem*, Michigan, University of Michigan Press.
Ducrot, Oswald, 1984, *Le dire et le dit*, Paris, Minuit.
Fløttum, Kjersti, 2002, *Polyphonie et typologie revisitées*,
http://www.hum.au.dk/romansk/polyfoni/Polyphonie_V/Kjersti5.pdf

- Frow, John, 1990, „Intertextuality and ontology”, in Michael Worton Still Judith (eds.), *Intertextuality: Theories and Practices*, Manchester and New York, Manchester University Press.
- Hutcheon, Linda, 1988, *A Poetics of Postmodernism. History, Theory, Fiction*, New York, Routledge.
- Ionescu-Rux ndoiu, Liliana, 2003, *Limba j i comunicare. Elemente de pragmatic lingvistic*, Bucure ti, All Educa ional.
- Ionescu-Rux ndoiu, Liliana (coord.), 2007, *Interac iunea verbal (IVII). Aspecte teoretice i aplicative. Corpus*, Bucure ti, Editura Universit ii din Bucure ti.
- Jenny, Laurent, 2003, *Dialogisme et polyphonie. Méthodes et problèmes*, <http://www.unige.ch/lettres/framo/enseignements/methodes/dialogisme/>
- Lauerbach, G., 2006, „Discourse representation in political interviews: The construction of identities and relations through voicing and ventriloquizing”, *Journal of Pragmatics*, 38, p. 196-215.
- Mainueneau, Dominique, [2005] 2008, *Lingvistic pentru textul literar*, traducere de Ioana Crina Coroi i Nicoleta Moro an, Ia i, Institutul European.
- May, Jacob, L., 1999, *When Voices Clash. A Study in Literary Pragmatics*, Berlin, New York, Mouton de Gruyter.
- Monte, Michel, 2007, „Poésie et effacement énonciatif”, *Semen*, 24, <http://semen.revues.org/document6113.html>.
- Myers, Greg, 2000, “Unspoken speech: hypothetical reported discourse and the rhetoric of everyday talk”, *Text*, 19, p. 571-590.
- Nølke, Henning; Fløttum, Kjersti & Norén, Coco, 2004, *ScaPoLine – La théorie scandinave de la polyphonie linguistique*, Paris, Éditions Kimé.
- Parpal -Afana, Emilia, 1994, *Poezia semiotic . Promo ia '80*, Craiova, Editura Sitech.
- Pascu, Carmen, 2006, *Scriturile diferen ei. Intertextualitatea parodic în literatura român contemporan*, Craiova, Editura Universitaria.
- Rabatel, Alain, 2006, “La dialogisation au coeur du couple polyphonie/dialogisme chez Bakhtin”, *Revue Romane*, volume 41, number 1, Blackwell Publishing, p. 55-80.
- Sell, Roger, D., 2000, *Literature as Communication. (The Foundation of Mediating Criticism)*, Amsterdam, Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Vion, Robert, 1992, *La Communication verbale. Analyse des interactions*, Paris, Hachette.

***Poetic Enunciation. The Reported Speech in
the Romanian Poetry of the Eighties***

Dialogization in the poetry of the eighties shows preference for real or imaginary RDD, for the fake RD (in the interior monologue), for the symmetry of adjacency pairs, for stereotyping reporting verbs, for suppressing graphic signs. In the condensed space of the poem, discursive heterogeneity reconfigures and semantically decentres the subject of enunciation. Reported discourse, as an instance of quoting, sets up the illusion of reality and relativity, thus allowing the quoting speaker to distance himself and not assume the quoted point of view. In the subversive poetry of the '80's promotion, mocking totalitarian behaviours and clichés represents a compulsory connotation.

The clash of voices in the flux of RD induces a turn in the text's ontology; this is just another argument to counteract Bakhtin's thesis (according to him, poetry, as opposed to the novel's polyphony, is a single-voiced discourse) and to re-establish the place of poetry on the pragmatic map of dialogism and polyphony.